

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. ראייה בעדים.....1
- ב. במודה בשטר שכתבו צריך לקיימו.....3
- ג. וחכמים אומרים נאמנין.....5
- ד. מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קמץ היה בשעת מיתה ובאו ושאלו את רבי עקיבא מהו לבודקו אמר להם אי אתם רשאים לנוולו
7
- ה. הרי שהיה אוכל שדה ובא בחזקת שהיא שלו וקרא עליו אחד ערער ... אם אמר איני מכיר בשטר זה מעולם יתקיים השטר בחותמיו אם אמר שטר פסים הוא זה או שטר אמנה ... אם יש עדים הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר.....8

דף קנד.

א. ראייה בעדים

כבר התבאר במסכת קידושין דף עט: ולעיל דף קנג. שהחולה שאינו יכול להלך על רגליו בשוק¹, והרי הוא נופל על המטה, הוא הנקרא שכיב מרע², ואמרו חז"ל שמתנת שכיב³ מרע אינה צריכה קנין באחד מדרכי הקנאה שנתבארו במתנת בריא, אלא בדיבור או בכתיבה לבד קונה המקבל, שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי

שכיב מרע שכתב כל נכסיו במתנה לאחרים⁴ ולא שייר לעצמו כלום, אף על פי שעשה גם קנין על המתנה, אם עמד מחליו ונתרפא לגמרי חוזר ונתבטלה המתנה מאליה, לא אמרו במתנת שכיב מרע שקונה בלא קנין, אלא כשנתן כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום, אבל אם שייר לעצמו מקצת

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ רנ ה פתחי חושן הלק ח פרק מז ב

² ויש אומרים דדוקא בג' ימים ראשונים של החולי נקרא שכיב מרע, אבל לאחר ג' ימים דינו כמצוה מחמת מיתה, ואם הוא חולה מסוכן, אף בג' ימים ראשונים דינו כמצוה מחמת מיתה. פתחי חושן שם.

³ שו"ע ונו"כ שם א

⁴ שו"ע ונו"כ שם ב פתחי חושן שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

נכסיו שלא נתן, דינה כמתנת בריא שאינה נקנית אלא בקנין, ואפילו מת מחליו לא קנה בלא קנין⁵.

בכל מתנת שכ"מ⁶ צריך להתברר שהיא מתנת שכ"מ, ורגילים לכתוב בשטר המתנה שזה מתנת שכ"מ, וכן צריך להתברר שמחמת חולי זה מת⁷, ואם כותבים השטר לאחר מיתה כותבין כן בשטר⁸, ויכולים העדים לכתוב כן עפ"י מה ששמעו מפי משמשיו⁹.

שטר מתנה¹⁰ שלא נתברר אם הוא מתנת בריא או מתנת שכ"מ¹¹, המקבל טוען מתנת בריא היתה והנותן טוען מתנת שכ"מ היה ואני רוצה לחזור, על המקבל להביא ראיה לדבריו דאוקי נכסים בחזקת נותן שהוא מרא קמא, ואם אינו מביא ראיה אינו יכול להוציא מיד נותן¹².

⁵ שו"ע ומו"כ שם ד פתחי הושן שם יג

⁶ כדמוכח בגמרא (ב"ב דף קנג ע"א), שהיו כותבין כד שכיב ורמי על ערסיה, ובמתנת בריא היו כותבין כד הוי מהלך על רגלוהי בשוקא, כדמוכח בגמרא שם (דף קנד ע"א) וברשב"ם שם, והיינו שאם יעמוד וירצה לחזור ידעו שזה מתנת שכ"מ ויכול לחזור, ומבואר בפוסקים שאין זה מעכב, אלא כל שנתברר שהיה שכ"מ הדין כן. וכתב בכנה"ג הגה"ט אות יד שאם כתוב בשטר שהוא בריא, פשוט שיש לה דין מתנת בריא, ומ"מ אם נתברר בבירור שהיה שכ"מ ה"ז מתנת שכ"מ, אא"כ יש גלוי דעת שרצה ליתן כמתנת בריא, ואם כתוב שנותן כמתנה גמורה, אין בזה להוציא מדין מתנת שכ"מ.

⁷ שיוכל לגבות מהיורשים, שהרי אם עמד בינתיים מחולי זה הרי נתבטלה המתנה מאליה

⁸ כדמוכח בגמרא שם שהיו כותבין ומגו מרעיה איפטר לבית עולמיה.

⁹ רמ"א רנא ב והוא עפ"י דברי נ"י שכתב שיכולים עדים לסמוך בזה עפ"י נשים ועבדים המשמשים אותו, וא"צ לעמוד עמו, אלא ששואלים לבני ביתו ובני אדם הרגילים אצלו שאומרים הכביד פלוני ומת מתוך כך, ויכולים להעיד עליו שמת מתוך חליו, והרמ"א כתב שיכולים לסמוך על עצמו או על משמשיו, וביאר הסמ"ע דהוי כאילו הם עצמם ראו, ועי' באר הגולה שם, ונראה הטעם שאינו אלא גלוי מילתא בעלמא, ועי' כנה"ג הגה"ב. וברשב"ם שם משמע שהעדים כותבים כן בשטר, ואילו הרמ"א כתב שיכולים להעיד כן, ולכאורה נראה שפרט זה אינו מדין שטר, אלא מדין עדות, וא"כ צריך דוקא להעיד, אבל מה שכותבים כן בשטר אינו אלא מפי כתבם, אלא שאפשר שאינו אלא גלוי מילתא, וצ"ע

¹⁰ רמ"א שם

¹¹ וע"כ מיירי כמתנת שכ"מ בכולה ובקנין, שאם כמתנה במקצת ובקנין אינו יכול לחזור, ואם היא בכולה ואין בה קנין, נראה פשוט שאין המקבל יכול לטעון מתנת בריא היתה, שהרי אין בה קנין, וכתב הסמ"ע דאע"ג דמתנת שכ"מ בכולה בקנין צריך יפוי כת, אין להוכיח ממה שכתוב לשון יפוי כת דמתנת שכ"מ היא, שגם בבריא לפעמים כותבים יפוי כת. והט"ז כתב שיש לחלק בלשון היפוי כת, שאם כתוב תנו ואף כתבו לו, לשון זה שייך גם בבריא, אבל לשון וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא, אין לך ראיה גדולה מזו שהיא מתנת שכ"מ, דבבריא מה שייך תוספת קנין על מתנה, עיין שם

¹² ובטור הביא דעת רשב"ם שאם הנותן בריא בשעת העמדה בדין, עליו להביא ראיה ששכ"מ היה ואם הוא שכ"מ על המקבל להביא ראיה, ונשבע הנותן היסת ונפטר. בפעמוני זהב מדייק בדברי הרמ"א שכתב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כשמת הנותן¹³ והמקבל טוען שמתנת בריא היתה, או מתנת שכ"מ היתה ומת מחליו, והיורשים טוענים מתנת שכ"מ היתה ועמד מחליו ואח"כ מת¹⁴, על המקבל להביא ראיה שגם היורשים נקראים מוחזקים בנכסי אביהם¹⁵.

היה המתנה מטלטלין ותפסם המקבל¹⁶, נאמן במיגו שהיה יכול לומר שלו הם ונשבע המקבל היסת ונפטר.

גם בספק¹⁷ מחמת מחלוקת הפוסקים במתנת שכ"מ אם המתנה קיימת, הנותן או היורשים מוחזקים ואין המקבל יכול להוציא מהם.

ג. במודה בשטר שנתנו צריך לקיימו

שהמקבל טוען שבריא היה וכו', ומשמע שאם המקבל מודה ששכ"מ היה אלא שנתן במתנת בריא, ודאי שאין בדבריו כלום, ונ"מ שאפילו תפס לא מהני, ועיי"ש שדן בדיוק זה שו"ע ונו"כ רנא ב

¹³ וכתב השו"ע, אף על פי שזה המצוה מת, אין מיתתו ראיה, ר"ל שאין אומרים קברו מוכיח עליו שמסתמא מחמת חולי זה מת, ולאפוקי מדעת רשבי"ם שפסק בזה כרבא דהמקבל נאמן כיון שהוא מת לפנינו, וכתבו הפוסקים שבוזה אין היורשים צריכים לישבע, שאין היורשים נשבעים לא לגבות ולא להפטר (ובט"ז כתב שאם טוען המקבל ליורש הודית לי שידוע לך שמת מחולי זה, אה"נ שנשבע היורש, דעתה הוא בע"ד של מקבל), וכתב הסמ"ע שאף אם אין היורשים טוענים כן טענינן להו כן, עיין שם.

¹⁴ וכתב בכנה"ג הגה"ט אות כג בשם מהר"מ מינין סימן מז דה"ה כשיש ספק אם נתפס בינתיים (שהמתנה בטילה), היורשים מוחזקים, ועל המקבל להביא ראיה, ושם באות לא כתב בשם המבי"ט שכל שלא נתברר האומד בב"ד אם מת מחולי זה או לא, אם תפס המקבל אין מוציאים מידו, וצ"ע.

¹⁵ רמ"א שם, ומדבריו נראה דקאי על דברי השו"ע שלפני כן דאיירי בדו"ד שבין מקבל ויורשים, וברמב"ם כתב הלכה זו בדין הקודם, והיינו בדו"ד שבין המקבל והנותן שהוא חי, ופשוט דבקרע לא שייך תפיסה. ובמ"מ מסתפק כשאין לו מיגו, כגון שראו עדים שבא לידו, דאפשר דכיון שיש עדים שמחמת מתנה זו באו לידו, חזר הנותן להיות מוציא מחבירו ועליו הראיה, וסיים שחילוק זה צ"ע, ובכסף משנה שם כתב דפשוט הוא שאם יש עדים שמכח מתנה זו בא לידו אינו נאמן, עיין שם. והש"ך סק"ה הסכים לדעת הבי"ד, דכי היכי דבעלמא כשיש עדים וראה אינו נאמן לומר נתת לי מתנה, ה"ה הכא, וקיי"ל דמתנת שכ"מ אינו קונה אלא לאחר מיתה, כמ"ש בשו"ע סימן רנג סעיף א, ונמצא שאם הוא מתנת שכ"מ מעולם לא יצא מרשותם, והמקבל הוא המוציא ועליו הראיה, ובש"ך סימן רנ סק"א הוכיח מכאן דתפיסה לא מהני בעמד, ובקצה"ח סק"א מפרש דברי המ"מ שידוע שהנותן מסר המתנה ליד המקבל, ובוזה אם ימות אינו יכול לחזור, כמ"ש בטושו"ע סימן קכה סעיף ט, ונמצא דהוי כמו תנאי שאם ימות לא יוכל לחזור, וכיון דמספקא לן אם נתן במתנת בריא בלי שום תנאי או במתנת שכ"מ בתנאי, הרי שיש כאן מתנה ודאי וספק אם היה תנאי, ובכנה"ג מוקמינן המתנה בחזקת המקבל, וכמ"ש בשו"ת הרשב"א ח"א סימן תתקעב שאין ספק תנאי מוציא מיד מתנה ודאי, וכ"ש בזה שידוע לנו שמכח מתנה זו באו לידו, שאינו בכלל מתנת שכ"מ שאינו קונה אלא לאחר מיתה, מיהו היינו דוקא כשהגיע ליד המקבל מיד הנותן לשם מתנה אלא שהוא בתנאי דמיתה, אבל אם נתן לו ע"י שטר וקנין ואח"כ תפסם המקבל, דבכה"ג יכול לחזור אפילו לא עמד, אה"נ שהם בחזקת יורשים ואינו נאמן אלא כשיש לו מיגו, ובוזה איירי הרמב"ם והרמ"א, עיין שם, ובנה"מ סק"א הסכים לדברי הקצה"ח.

¹⁷ רמ"א שם וכתב הסמ"ע שאם שניהם מוחזקים, או שאין אחד מהם מוחזק יחלוקו ביניהם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר במסכת כתובות דף יט. ובמסכת ב"מ דף ז. ודרף עב: שלהלכה מלוה¹⁸ שהוציא שטר שאינו מקויים ואינו מוצא עדים לקיימו, והלוה מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי, נאמן, במיגו שאם רוצה יכל לשקר ולא היה מודה שכתבו אלא הי הטוען מזויף הוא¹⁹, ואפילו אם כתוב בו נאמנות אינו מועיל לו כלום לבעל השטר ששטר שאינו מקויים הרי הוא כנייר סתם.

וכן הדין בכל מה שיטעון הלוה טענה שמבטלת את השטר, כגון אמנה²⁰ כלומר²¹ שטוען אמת שמדי בא השטר הזה ליד התובע, אבל לא הלוה לי עדיין, אלא הכנתי את השטר ונתתיהו לידו שבאם אצטרך למעות ילוה לי עליו, והאמנתיהו שלא יתבעני כל זמן שלא הלוה לי.

וכן כשטוען כתבתיו ללוות בו כשאצרך לכסף, ולא לויתי וגם לא נתתיהו ליד זה התובע, אלא מידי נפל והוא מצאו²².

וכן כשטוען שההלוואה נעשתה על תנאי ולא נתקיים התנאי, או שאמר קטן הייתי כשנכתב השטר²³, במיגו שאם היה רוצה היה משקר ולא היה מודה, שהרי שטר זה שאינו מקויים הרי הוא כנייר בעלמא ועל מה תסמוך על טענת הודאת הלוה והוא עצמו הרי מבטלו.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם פב א

¹⁹ והפה שאסר הוא הפה שהתיר. סמ"ע שם א

²⁰ והדבר פשוט שדין זה הוא מוכרח בש"ס דאמנה שוה לפרוע בזה ואין חולק על זה, ואין כאן מקום להאריך בזה ודלא כספר גדולי תרומה שער י"ז ח"א [ס"ג] דף (צ"ה) [צ"ח] ע"ג שהאריך להקשות על הב"י בזה. ש"ך שם א

²¹ סמ"ע שם ג

²² סמ"ע שם

²³ ועדיף מיגו זה על חזקה "אין העדים הותמין על השטר א"כ נעשה בגדול". כנוכר. סמ"ע שם ב ובש"ך שם ג הביא שאפילו אם מיגו לא עדיף על חזקה כתב הנמקי שהוא משום דנוקי ממונא בחזקת מאריה. ואפילו למאי דקיי"ל דחזקה עדיף אפילו נגד חזקת ממון אין כל החזקות שוות. וצ"ל כוונתו שהזקת שהתמו על השטר בכשרון אינה כשאר חזקות דאל"כ אמאי נאמן לומר אמנה הרי חזקה שלא יחתמו ברשיעי אלא ע"כ שאינו רשיעי ממש אלא עולה, ואינם נפסלים בזה. שו"ר בחבל יוסף שביאר שהכא הוי חזקה גריעי כיון שאינה אלא על פיו שהרי לולי דבריו היינו אומרים מזויף הוא וליבא כלל חתימת העדים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכל זה כשאמר תיכף תוך כדי דיבור²⁴ שאמר שהוא שטר אמת, אבל השטר פרוע או אמנה וכדומה, אבל לאחר כדי דיבור, שוב אין יכול לומר שום דבר לבטל השטר שהרי זה מגו למפרע²⁵.

י"א שבכל אלו נאמן אפילו טוען שהעדים ידעו מכל הנ"ל²⁶. וי"א²⁷ שאינו נאמן בכל הנ"ל מלבד אם טוען שקטן היה והעדים לא בדקו אבל אם טוען שידעו שהיה קטן או שהיה שטר אמנה או כתב ללות ולא לזה אינו נאמן ונחשב זה כמיגו במקום עדים.

אם אחר כך מצא המלוה עדים לקיים השטר בבי"ד²⁸, הרי הוא כשאר שטרות וגובה בו אפילו מלקוחות שקנו מהלוה לאחר שטען פרוע²⁹.

ג. וחכמים אומרים נאמנין

²⁴ ועיין שער משפט שם א שפקפק בזה

²⁵ אורים שם ב מהט"ז

²⁶ וא"כ לפי דבריו העדים רשעים, אפ"ה נאמן כיון דאית ליה מיגו. וראיה שהרי בנמק"י כתב שנאמן הלוה לומר קטן הייתי אע"ג שהזקה שאין העדים חותמים על שטר שנעשה בקטן. ואף על גב דאמרינן לעיל ולהלן דהעדים שאומרים אמנה היו דברינו או קטן היה אין נאמנים מטעם שהם רשעים. היינו כיון שהם עצמם אומרים כתב ידנו הוא זה אלא אמנה היו דברינו כו', אמרינן אין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבורייהו, דבזה שאומרים כתב ידנו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים, משא"כ הכא שהלוה אומר כן שהוא שטר אמנה, ואי אפשר לקיים השטר, ואין העדים לפנינו שאומרים כתב ידנו הוא, נאמן במיגו. ש"ך שם ב ועיין ערך ש"י שם ב שהביא מהנתיבות סימן ס"ט ס"ב סק"ז כתב דמגו דמוזיף עדיף משאר מיגו כיון דאנן טענינן מוזיף וצריך דוקא הודאתו שציוה להתום הוי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואהני אפילו במקום עדים כמו שכתבו תוספות בפרק מרובה [ב"ק] דף ע"ב [ע"ב] בד"ה אין לך, משום הכי מהני אפילו במקום חזקה אלימתא, וכן כתב עוד בסמ"ק ע"א ס"א סק"ד דכל פה שאסר לא מגרע בדבריו הראשונים מידי והשבינן כאלו לא אמר חובתו כלל, כיון שהפה שאסר הוא הפה שהתיר עכ"ל.

²⁷ קצות החושן שם א והשיג על הש"ך שאין דבריו מוכרחין דהתם גבי קטן נמי אין נאמן לומר שהעדים ידעו שהיה קטן אלא נאמן לומר שלא בדקו וסברו שהוא גדול דזה אינו אלא חזקה דאין חותמין אלא א"כ בדקוהו ואמרינן מגו במקום חזקה זו, ומשום דקילא ליה חזקה דבדקוהו ומשום הכי מהני נגד חזקה זו מגו דידיה, אבל אם ידעו שהיה קטן אין זה חזקה אלא רשעים ממש שחתמו בקטן והוי מגו במקום עדים דודאי לא אמרינן, וא"כ ה"ה גבי אמנה כשאומר שהעדים ידעו מזה אינו נאמן במגו לומר שהעדים רשעים ועשו עול, ואפילו ליכא עדים אלא מתוך טענתו נמי לא אמרינן מגו במקום עדים. ועיין נתיבות המשפט [חדושים] שם ב "ואפילו אומר שהעדים ידעו מזה ומשוי אותן רשעים (כיון דאינו עושה אותן לפסולים) נאמן במיגו" משמע נתכוין לת' דברי הש"ך שאין חזקה גמורה שלא עשו עולה כיון שאינם ממש רשעים שהרי לא נפסלו בכך וממילא אינו במקום עדים.

²⁸ אפילו אותם עדים עצמם והם עצמם מודים ללוה שאמנה היה, או קטן היה, או כתבתי ללות ולא לויתי, נתקיים השטר ואינם נאמנים במה שאמרו אמנה וכו' שאין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבורייהו, דבזה שאומרים כתב ידנו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים. ש"ך שם ב

²⁹ דמ"מ אינהו דאפסדי אנפשייהו, דלא היה להן לקנות דילמא יתקיים שטרו, והשתא דנתקיים איגלאי מילתא למפרע. סמ"ע שם ה, ש"ך שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר במסכת כתובות דף יח: שנים החתומין³⁰ על והביאום לקיים את השטר, כלומר לאשרר שזוהי חתימתם על השטר, ואינו מזויף. ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ואמרו כתב ידינו הוא זה, ובתוך כדי דיבור³¹ חזרו ואמרו בחתימת השטר אנוסים היינו מחמת נפשות, כלומר שהיו מוכרחים מחמת סכנת נפשות לחתום שקר, נאמנים במיגו³² שהיו אומרים אין זה כתב ידינו³³, כיון שחזרו תוך כדי דבור³⁴, וקורעים השטר³⁵, ואין בזה גם כן משום אין אדם משים עצמו רשע, שאינם נעשים רשעים בזה, שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש³⁶.

³⁰ שו"ע ונו"כ שם מו לו

³¹ התוספות ז"ל כתבו בר"פ מי שאמר דף כ' ע"ב ד"ה א"ל תו] במסכת נזיר. שתוך כדי דיבור היינו ג' תיבות שאלת שלום תלמיד לרב ועוד ריוח לתלמידא וכעת לא ראיתי מובא כן בפוסקים ז"ל. ואולי רק גבי נזיר כן הוא מהטעם דשם בלשון התוס' ז"ל. מה שאין כן הוי"ן לזה ולא אמרו הוי"ל כן רק שם. ולזה לא הוזכר בפוסקים ז"ל וצל"ע היטב. כסף הקדשים שם

³² בטעם שמאמינים להעדים הפוסלים את השטר משום הפה שאסר, ואין אומרים שזוהו כמיגו במקום עדים, שאינו מועיל, שהרי עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבי"ד, ואנחנו עדים שנכתב השטר בכשרות, כתבו תוס' כאן וב"ק עב: ד"ה אין לך שמכיון שהצריכו חכמים קיום לשטרות, לא חשוב זה קיום כלל מה שאומרים כתב ידינו הוא זה, כיון שהם עצמם אומרים בתוך כדי דיבור שהיו קטנים או אנוסים, ואין זה מיגו, שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהתיר. וכן כתבו ראשונים שאין אומרים כאן כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, לאחר שחתימתם היא כאילו נחקרו בבי"ד, מפני שמטעם הפה שאסר הוא הפה שהתיר נאמנים, שכל שהאוסר בעצמו מתיר אין כאן גמר הגדה כלל. ועי' נתה"מ סי' קמב ס"ק א שר"ל בתוס' ב"ק שהפה שאסר עדיף ממיגו ומועיל גם במקום עדים ועי' בית יעקב לכתובות שם שכ' בפ"י התוס' שם שזוהו מיגו אלא שאין זה במקום עדים, ולפ"ז צ"ל שהתוס' בכתובות חולקים על התוס' בב"ק, ועי' ח"י ר"ח הלוי גרושין פ"ב ה"ג שכ' בפ"י התוס' כתובות שאין זה מיגו אלא שאין קיומם מועיל כיון שאומרים שאין זה שטר כלל, וכ"כ בתוס' הרא"ש במשנה כתובות שם שנאמנותם מטעם שאין זה קיום. אבל בבית יעקב שם כ' שא"א לומר שנשאר שטר שאינו מקיים שא"כ למה קורעים אותו, עי' מהרש"א שם. ועי' נתה"מ סי' מו ס"ק כד שהוא עצמו דן לומר הטעם שאין זה חשוב קיום.

³³ שהפה שאסר [הוא] הפה שהתיר ואי בעי שתקי. ולא דמי להא דאיתא בש"ך שם ק"ב דבעדים לא אמרינן מיגו, היינו היכא שצריכין לומר, אז אמרינן דאין אחד יודע מה בלב חבירו ושמא חבירו לא יאמר כן ואין בידו לעשות שיאמר חבירו כן, משא"כ הכא דאי בעי שתיק וזה בידו לעשות לשתוק, ואמאי לא יפסל השטר. וכ"כ הר"ן פרק ב' דכתובות [ז' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה אלא] והנ"י פרק חזקת הבתים [ב"ב מ"ז ע"א מדפי הרי"ף ד"ה גה]. ש"ך שם צו

³⁴ ואין כאן מגיד וחוזר ומגיד, דלאחר כדי דבור הוה ליה חוזר ומגיד ואין נאמנים. כמו שיבואר להלן
³⁵³⁵ ולא מהני תפיסה בעדים. ש"ך שם צח

³⁶ ואם הוא בשעת השמד או בפרהסיא וגוי מכוון להעביר על דין תורה דקי"ל (יו"ד סי' קנז סעי' א) דאסור ויהרג ואל יעבור, אינם נאמנים דהם פסולים מדרבנן ולא משויה נפשיהו רשעים. אורים שם קבב

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן אם אמרו תוך כדי דבור קטנים היינו כשחתמנו, או פסולי עדות מחמת קורבה³⁷ היינו³⁸ והתרחקנו, כגון שהינו קרובים דרך נשותינו ועתה איננו קרובים, מחמת שמתו נשותינו³⁹, הרי אלו נאמנים. וקורעים את השטר.

ד. מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן היה בשעת מיתה ובאו ושאלו את רבי עקיבא מהו לבדוקו אמר להם אי אתם רשאים לנזולו

מכר קרקע ומת⁴⁰, ובאו קרוביו וערערו⁴¹ שקטן⁴² היה בשעה שמכר, אין שומעין להם לבדוקו לפתוח קברו⁴³ כדי לבדוק אם יש לו ב' שערות או סימני סריס. דחזקה שאין העדים חותמין על השטר א"כ נעשה בגדול⁴⁴, ועוד דסימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה, ועוד שאין מנוולים את המת.

³⁷ אבל פסולי עדות מחמת עבירה מבואר להלן שאינם נאמנים שהרי עושים עצמם רשעים בכך ואין אדם משים עצמו רשע.

³⁸ ואף דעשו עולה דחתמו שטר ולא היה להם לחתום, מכל מקום לא נפסלו בכך דחשבו דלא החתים אותן אלא למילוי ויחתום כשרים עמהם, או דקלא אית להו מי הם הקרובים וא"כ לא אתו לאפוקי ממון ע"פ חתימתן, אורים שם קבנ.

³⁹ סמ"ע שם ק

⁴⁰ שו"ע ונו"כ רלה יג

⁴¹ ונראה שאם הוא חי והוא עצמו מערער שהיה קטן אין בדבריו כלום, ואף על פי שאם יבדקוהו ולא ימצאו בו ב' שערות נמצא שקטן הוא, נראה דאזלינן בתר חזקה דרבא וחישינן שמא נשרו, וצ"ע. פתחי חושן חלק ח פרק יא הערה מא

⁴² בערוה"ש כתב שאם מכר בנכסיו מערערים לומר שלא הביא ב' שערות, ואם מכר בנכסי אביו טוענים שלא היו לו סימני סריס. ועכ"פ משמע שיוורשו יכולים למחות, שיוורשים זכות שהיה למורישם, ובאמרי בינה קונטרס הקנינים סימן כג כתב בשם המבי"ט שאע"פ שמת פחות מבן ב' אין היוורשים יכולים למחות אלא עד שאילו היה חי היה פחות מכ', אבל לאחר מכן אינם יכולים למחות, ועי' בדברי האמ"ב מ"ש בזה. ובחידושי רעק"א סימן לה ציין לדברי שו"ת מהרר"ש שהביא בשם הרשד"ם שבספק אם היה בן כ' לא אמרינן אוקי ארעא בחזקת מרא קמא, שהרי מעיקר הדין הוא גדול ומכרו קיים, אלא מתקנת חכמים אינו יכול למכור, ומספק תקנה אוקמא אדינא, וכתב הרח"ש שאם יש ספק אם היה גדול מודה הרשד"ם דמוקמינן אחזקת מרא קמא, ועי' שב שמעתתא שמעתתא ה' פמ"ז ופי"ז.

⁴³ וכתב בערוה"ש שאם מערערים על שנותיו מבררים על פי עדים מתי נולד.

⁴⁴ עי' שו"ת בנין ציון ח"ב סימן יז, ועי' בקצה"ח ונה"מ שם, ובתשובת הרשב"א שהביא הב"י מפקפק האידינא שאין העדים בקיאים שאין חותמין א"כ נעשה בגדול, אם סומכים על חזקה זו, ומ"מ נראה דעתו דמ"מ סומכין על זה, ועי' שו"ת ריב"ש סימן שעא ובחידושי רעק"א בסעיף יד כתב שאם הוא ספק אם היה בן כ' כשמכר,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דף קנד:

ה. הרי שהיה אוכל שדה ובא בחזקת שהיא שלו וקרא עליו אחד ערער ... אם אמר איני מכיר בשטר זה מעולם יתקיים השטר בחותמיו אם אמר שטר פסים הוא זה או שטר אמנה ... אם יש עדים הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר

קרקע בחזקת⁴⁵ בעליה עומדת, והוא חזקת מרא קמא⁴⁶,

אם יש למחזיק⁴⁷ שטר מקוים שהמערער מכר לו הקרקע, אין מוציאין מידו. אבל אם אינו מקוים והמערער טוען שהוא מזויף, אינו כלום, ומוציאין הקרקע מידו,

וכבר התבאר במסכת כתובות דף יט. מלוה⁴⁸ שהוציא שטר שאינו מקוים ואינו מוציא עדים לקיימו, והלוה מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי, נאמן, במינו שאם רוצה יכל לשקר ולא היה מודה שכתבו אלא הי טוען מזויף הוא⁴⁹, ואפילו אם כתוב בו נאמנות אינו מועיל לו כלום לבעל השטר ששטר שאינו מקוים הרי הוא כנייר סתם.

אפשר שבזמננו אין העדים יודעין שאינו יכול למכור, ולא אמרינן גביהו חזקה שאין חותמין א"כ נעשה בגדול, עיין שם, ועי' אור שמח פכ"ב ממכירה ה"ז.

⁴⁵ שו"ע ונו"כ קמ א

⁴⁶ דהיינו מי שידוע שבדאי היה שלו, כמבואר להלן, הוא הנקרא מרא קמא, וכן לגבי ספיקות במכירה אם חלה המכירה או לא, הרי המוכר הוא מרא קמא והוא מוחזק, ואמרינן דלא חלה המכירה כתב בכנה"ג בשם הרשב"א שאם ידוע שמכר כדין והחזיק הלוקח כדין אלא שהמוכר טוען שהיה תנאי שלא נתקיים, הלוקח שהוא מוחזק עתה בקרקע הוא המוחזק. עוד כתב בכנה"ג שבפלוגתא דרבוותא לא אזלינן בתר חזקת מרא קמא, אלא המחזיק עתה בקרקע הוא המוחזק, אבל בשכירות גם כה"ג קרקע בחזקת משכיר קיימא.

⁴⁷ שו"ע שם ונו"כ ג

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם פב א

⁴⁹ והפה שאסר הוא הפה שהתיר. סמ"ע שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן הדין בכל מה שיטעון הלוח טענה שמבטלת את השטר, כגון אמנה⁵⁰ כלומר⁵¹ שטוען אמת שמדי בא השטר הזה ליד התובע, אבל לא הלוח לי עדיין, אלא הכנתי את השטר ונתתיחו לידו שבאם אצטרך למעות ילוח לי עליו, והאמנתיחו שלא יתבעני כל זמן שלא הלוח לי.

וכן כשטוען כתבתיו ללוות בו כשאצרך לכסף, ולא לויתי וגם לא נתתיחו ליד זה התובע, אלא מידי נפל והוא מצאו⁵².

וכן כשטוען שההלואה נעשתה על תנאי ולא נתקיים התנאי, או שאמר קטן הייתי כשנכתב השטר⁵³, במיגו שאם היה רוצה היה משקר ולא היה מודה, שהרי שטר זה שאינו מקוים הרי הוא כנייר בעלמא ועל מה תסמוך על טענת הודאת הלוח והוא עצמו הרי מבטלו.

וכל זה כשאמר תיכף תוך כדי דיבור⁵⁴ שאמר שהוא שטר אמת, אבל השטר פרוע או אמנה וכדומה, אבל לאחר כדי דיבור, שוב אין יכול לומר שום דבר לבטל השטר שהרי זה מגו למפרע⁵⁵.

⁵⁰ והדבר פשוט שדין זה הוא מוכרח בש"ס דאמנה שוה לפרוע בזה ואין חולק על זה, ואין כאן מקום להאריך בזה ודלא כספר גדולי תרומה שער י"ז ח"א [ס"ג] דף (צ"ה) [צ"ח] ע"ג שהאריך להקשות על הבי"ב בזה. ש"ך שם

א

⁵¹ סמ"ע שם ג

⁵² סמ"ע שם

⁵³ ועדיף מיגו זה על חזקה "אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול". כנזכר. סמ"ע שם ב ובש"ך שם ג הביא שאפילו אם מיגו לא עדיף על חזקה כתב הנמק"י שהוא משום דנוקי ממונא בחזקת מאריה. ואפילו למאי דקיי"ל דחזקה עדיף אפילו נגד חזקת ממון אין כל החזקות שוות. וצ"ל כוונתו שחזקת שחתמו על השטר בכשרון אינה כשאר חזקות דאל"כ אמאי נאמן לומר אמנה הרי חזקה שלא יחתמו ברשיעי אלא ע"כ שאינו רשיעי ממש אלא עולה, ואינם נפסלים בזה. שו"ר בחבל יוסף שביאר שהכא הוי חזקה גריעי כיון שאינה אלא על פיו שהרי לולי דבריו היינו אומרים מזויף הוא וליכא כלל חתימת העדים.

⁵⁴ ועיין שער משפט שם א שפקפק בזה

⁵⁵ אורים שם ב מהט"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

י"א שבכל אלו נאמן אפילו טוען שהעדים ידעו מכל הנ"ל⁵⁶. וי"א⁵⁷ שאינו נאמן בכל הנ"ל מלבד אם טוען שקטן היה והעדים לא בדקו אבל אם טוען שידעו שהיה קטן או שהיה שטר אמנה או כתב ללות ולא לוח אינו נאמן ונחשב זה כמיגו במקום עדים.

אם אחר כך מצא המלוה עדים לקיים השטר בבי"ד⁵⁸, הרי הוא כשאר שטרות וגובה בו אפילו מלקוחות שקנו מהלוה לאחר שטען פרוע⁵⁹.

⁵⁶ וא"כ לפי דבריו העדים רשעים, אפ"ה נאמן כיון דאית ליה מיגו. וראיה שהרי בנמק"י כתב שנאמן הלוה לומר קטן הייתי אע"ג שהזקה שאין העדים חותמים על שטר שנעשה בקטן. ואף על גב דאמרינן לעיל ולהלן דהעדים שאומרים אמנה היו דברינו או קטן היה אין נאמנים מטעם שהם רשעים. היינו כיון שהם עצמם אומרים כתב ידנו הוא זה אלא אמנה היו דברינו כו', אמרינן אין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבורייהו, דבזה שאומרים כתב ידנו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים, משא"כ הכא שהלוה אומר כן שהוא שטר אמנה, ואי אפשר לקיים השטר, ואין העדים לפנינו שאומרים כתב ידנו הוא, נאמן במיגו. ש"ך שם ב ועיין ערך ש"י שם ב שהביא מהנתיבות סימן ס"ט ס"ב סק"ז כתב דמגו דמזויף עדיף משאר מיגו כיון דאנן טענינן מזויף וצריך דוקא הודאתו שצויה להתום הוי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואהני אפילו במקום עדים כמו שכתבו תוספות בפרק מרובה [ב"ק] דף ע"ב [ע"ב] בד"ה אין לך, משום הכי מהני אפילו במקום חזקה אלימתא, וכן כתב עוד בסמ"ק ע"א ס"א סק"ד דכל פה שאסר לא מגרע בדבריו הראשונים מידי והשבינן כאלו לא אמר חובתו כלל, כיון שהפה שאסר הוא הפה שהתיר עכ"ל.

⁵⁷ קצות החושן שם א והשיג על הש"ך שאין דבריו מוכרחין דהתם גבי קטן נמי אין נאמן לומר שהעדים ידעו שהיה קטן אלא נאמן לומר שלא בדקו וסברו שהוא גדול דזה אינו אלא חזקה דאין חותמין אלא א"כ בדקוהו ואמרינן מגו במקום חזקה זו, ומשום דקילא ליה חזקה דבדקוהו ומשום הכי מהני נגד חזקה זו מגו דידיה, אבל אם ידעו שהיה קטן אין זה חזקה אלא רשעים ממש שחתמו בקטן והוי מגו במקום עדים דודאי לא אמרינן, וא"כ ה"ה גבי אמנה כשאומר שהעדים ידעו מזה אינו נאמן כמגו לומר שהעדים רשעים ועשו עול, ואפילו ליכא עדים אלא מתוך טענתו נמי לא אמרינן מגו במקום עדים. ועיין נתיבות המשפט [חדושים] שם ב "ואפילו אומר שהעדים ידעו מזה ומשוי אותן רשעים (כיון דאינו עושה אותן לפסולים) נאמן במיגו" משמע נתכוין לת' דברי הש"ך שאין חזקה גמורה שלא עשו עולה כיון שאינם ממש רשעים שהרי לא נפסלו בכך וממילא אינו במקום עדים.

⁵⁸ אפילו אותם עדים עצמם והם עצמם מודים ללוה שאמנה היה, או קטן היה, או כתבתי ללות ולא לויתי, נתקיים השטר ואינם נאמנים במה שאמרו אמנה וכו' שאין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבורייהו, דבזה שאומרים כתב ידנו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים. ש"ך שם ב

⁵⁹ דמ"מ אינהו דאפסדי אנפשייהו, דלא היה להן לקנות דילמא יתקיים שטרו, והשתא דנתקיים איגלאי מילתא למפרע. סמ"ע שם ה, ש"ך שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

